

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-354-14>

УДК 334.72:330.34:004

JEL classification: L26, O35, O33, C18, M21

ХАРЧЕНКО Павло

ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, м. Харків
<https://orcid.org/0009-0006-6427-0570>

ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації економіки та трансформації сучасного бізнес-середовища. Обґрунтовано, що глобальна цифрова трансформація, посилення воєнних та макроекономічних викликів, нестабільність ринкового середовища й обмеженість ресурсів зумовлюють необхідність формування нових стратегічних підходів до управління соціально-економічними підприємствами. Визначено, що соціально-економічне підприємництво набуває стратегічного значення як інструмент поєднання економічної ефективності та суспільної цінності, сприяючи зміцненню соціальної згуртованості, формуванню локальних економічних екосистем та підтримці інноваційного розвитку. У дослідженні систематизовано сучасні наукові підходи до стратегічного розвитку підприємництва в умовах цифрової економіки та встановлено, що наявні методологічні підходи переважно орієнтовані на економічні аспекти функціонування бізнесу, тоді як специфіка соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації залишається недостатньо дослідженою. Доведено необхідність інтеграції цифрових інструментів у діяльність соціально-економічних підприємств з метою підвищення їх адаптивності, інноваційності та стійкості до зовнішніх ризиків.

Запропоновано взаємопов'язані складові стратегічного механізму розвитку соціально-економічного підприємництва, серед яких виокремлено фінансову, технологічну, кадрову, соціальну та аналітичну компоненти. Обґрунтовано, що їх інтеграція забезпечує синергетичний ефект, який проявляється у підвищенні економічної результативності, соціальної відповідальності бізнесу та адаптивності підприємств до умов цифрової трансформації. Практична значущість дослідження полягає у можливості використання запропонованого науково-практичного підходу для підвищення конкурентоспроможності підприємств і забезпечення їх сталого розвитку в умовах післявоєнного відновлення економіки України.

Ключові слова: підприємництво, цифровізація, агропромисловий комплекс, сталий розвиток, науково-практичний підхід, інтегральна оцінка.

KHARCHENKO Pavlo

DEVELOPING A SCIENTIFIC AND PRACTICAL APPROACH TO ASSESSING THE LEVEL OF DEVELOPMENT OF SOCIO-ECONOMIC ENTREPRENEURSHIP IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION

The article examines the theoretical and applied aspects of the development of socio-economic entrepreneurship under conditions of economic digitalization and transformation of the modern business environment. It is substantiated that global digital transformation, increasing military and macroeconomic challenges, instability of the market environment, and limited resources determine the necessity of forming new strategic approaches to the management of socio-economic enterprises. It has been determined that socio-economic entrepreneurship is gaining strategic importance as a tool for combining economic efficiency with social value, contributing to social cohesion, the formation of local economic ecosystems, and support for innovative development.

The study systematizes modern scientific approaches to the strategic development of entrepreneurship in the digital economy and establishes that existing methodological approaches are mainly focused on the economic aspects of business functioning, while the specifics of socio-economic entrepreneurship under conditions of digitalization remain insufficiently studied. The necessity of integrating digital tools into the activities of socio-economic enterprises in order to increase their adaptability, innovativeness, and resilience to external risks has been proved.

The purpose of the study is to generalize theoretical approaches and develop a scientific and practical approach to assessing the level of socio-economic entrepreneurship development under conditions of digitalization. It has been established that ensuring the effective functioning of enterprises in the digital economy has a comprehensive nature and requires the combination of financial-economic, organizational, and social management instruments. Particular attention is paid to the implementation of digital management technologies, automation of business processes, and the use of analytical decision-support systems, which contribute to increasing transparency, optimizing costs, and reducing financial risks.

The study proposes interconnected components of the strategic mechanism for the development of socio-economic entrepreneurship, including financial, technological, personnel, social, and analytical components. It is substantiated that their integration provides a synergistic effect manifested in increased economic efficiency, enhanced social responsibility of business, and improved adaptability of enterprises to the conditions of digital transformation. The practical significance of the research lies in the possibility of applying the proposed scientific and practical approach to increase enterprise competitiveness and ensure sustainable development in the context of Ukraine's post-war economic recovery.

Keywords: entrepreneurship, digitalization, agro-industrial complex, sustainable development, scientific-practical approach, integrated assessment

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах глобальної цифрової трансформації економічних систем соціально-економічне підприємництво набуває стратегічного значення як інструмент поєднання економічної ефективності та суспільної цінності. Цифровізація господарських процесів зумовлює докорінні зміни у механізмах управління та організації діяльності підприємств, що актуалізує потребу формування нових підходів до стратегічного розвитку підприємницьких структур соціального спрямування.

Актуальність зумовлена необхідністю теоретичного обґрунтування та практичної розробки стратегічних напрямів розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації як важливої складової забезпечення довгострокової конкурентоспроможності та соціально-економічної безпеки України. Особливої актуальності набуває дослідження механізмів інтеграції цифрових інструментів у діяльність соціально-економічних підприємств з метою підвищення їх ефективності, стійкості та адаптивності до зовнішніх викликів. В умовах нестабільності економічного середовища та обмеженості ресурсів саме стратегічно орієнтоване використання цифрових можливостей може стати визначальним чинником розвитку соціального підприємництва.

В умовах глобальної цифрової трансформації економічних систем соціально-економічне підприємництво набуває стратегічного значення як інструмент поєднання економічної ефективності та суспільної цінності. Цифровізація господарських процесів зумовлює докорінні зміни у механізмах управління та організації діяльності підприємств, що актуалізує потребу формування нових підходів до стратегічного розвитку підприємницьких структур соціального спрямування.

Для України зазначена проблематика набуває особливої ваги в умовах воєнних викликів, макроекономічної нестабільності, трансформації інституційного середовища та необхідності післявоєнного відновлення. Соціально-економічне підприємництво виступає важливим фактором підвищення соціальної згуртованості, формування локальних економічних екосистем і стимулювання інноваційної активності, але процес його розвитку відбувається за умов недостатнього рівня цифрової інтеграції, обмеженого доступу до фінансових ресурсів та фрагментарності державної підтримки.

Наявні наукові підходи до стратегування розвитку підприємництва переважно зосереджені на економічних аспектах функціонування бізнесу, тоді як специфіка соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації, з урахуванням сучасних ризиків та трансформаційних процесів, залишається недостатньо систематизованою. Відтак виникає об'єктивна потреба у розробленні концептуальних засад та інструментарію формування стратегії розвитку соціально-економічного підприємництва, що забезпечить його адаптивність, інноваційність і стійкість в умовах цифрової економіки.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Сучасні наукові дослідження засвідчують зростаючу увагу до проблематики стратегічного розвитку підприємств в умовах цифровізації економіки. Зокрема, у працях Т. Гринько, Т. Гвініашвілі та М. Каліберди акцентується на трансформації підходів до стратегічного управління, що зумовлено інтеграцією цифрових технологій у бізнес-процеси та необхідністю підвищення адаптивності підприємств до динамічного середовища [1]. К. О. Бужимська та М. В. Желіховська розглядають сучасні моделі розвитку підприємництва, підкреслюючи важливість інноваційності, гнучкості та орієнтації на цифрові платформи як ключових факторів конкурентоспроможності [2]. У дослідженнях В. Чобіток та О. Гавриш доведено, що цифрові технології виступають основними драйверами трансформації бізнесу в умовах глобалізації, забезпечуючи підвищення ефективності управління та оптимізацію ресурсів [3]. Подальший розвиток цієї проблематики представлений у роботах В. І. Чобіток та співавторів, де обґрунтовується роль цифровізації маркетингової діяльності як інструменту стратегічного позиціонування підприємств [5]. Водночас С. Рассадникова та І. В. Перезовова з колегами акцентують увагу на викликах цифрової трансформації для системи менеджменту, зокрема необхідності формування нових управлінських компетенцій та впровадження інноваційних стратегій розвитку [6; 8]. Водночас, незважаючи на значний науковий доробок, питання формування ефективної стратегії розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації потребують подальшого поглибленого дослідження.

ВИДІЛЕННЯ НЕДОСЛІДЖЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Попри значну кількість наукових досліджень у сфері розвитку соціально-економічного підприємництва та цифровізації економіки, низка аспектів залишається недостатньо опрацьованою. Зокрема, потребують подальшого вивчення питання комплексної інтеграції цифрових інструментів у систему фінансового управління підприємств, оцінювання їх впливу на довгострокову стійкість і адаптивність бізнесу в умовах високої невизначеності. Недостатньо розкритими залишаються методичні підходи до формування

інтегральних показників ефективності соціально-економічного підприємництва з урахуванням галузевої специфіки та впливу зовнішніх ризиків, зокрема воєнних і логістичних факторів. Обмежено проаналізовано роль людського капіталу в контексті цифрової трансформації, а також механізми забезпечення збалансованості економічних і соціальних результатів діяльності підприємств, що зумовлює необхідність подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є систематизація теоретичних підходів та розроблення науково-методичних положень щодо формування стратегії розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За умов поглиблення структурних трансформацій національної економіки, зумовлених воєнними викликами та інтенсифікацією процесів цифровізації, об’єктивно зростає потреба у проведенні комплексної оцінки рівня розвитку соціально-економічного підприємництва, яка виступає важливим аналітичним інструментом. Вона забезпечує ідентифікацію дисбалансів у функціонуванні підприємницьких структур, визначення рівня їх адаптивності до нестабільного зовнішнього середовища, а також формування науково обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку в умовах цифрової трансформації економіки.

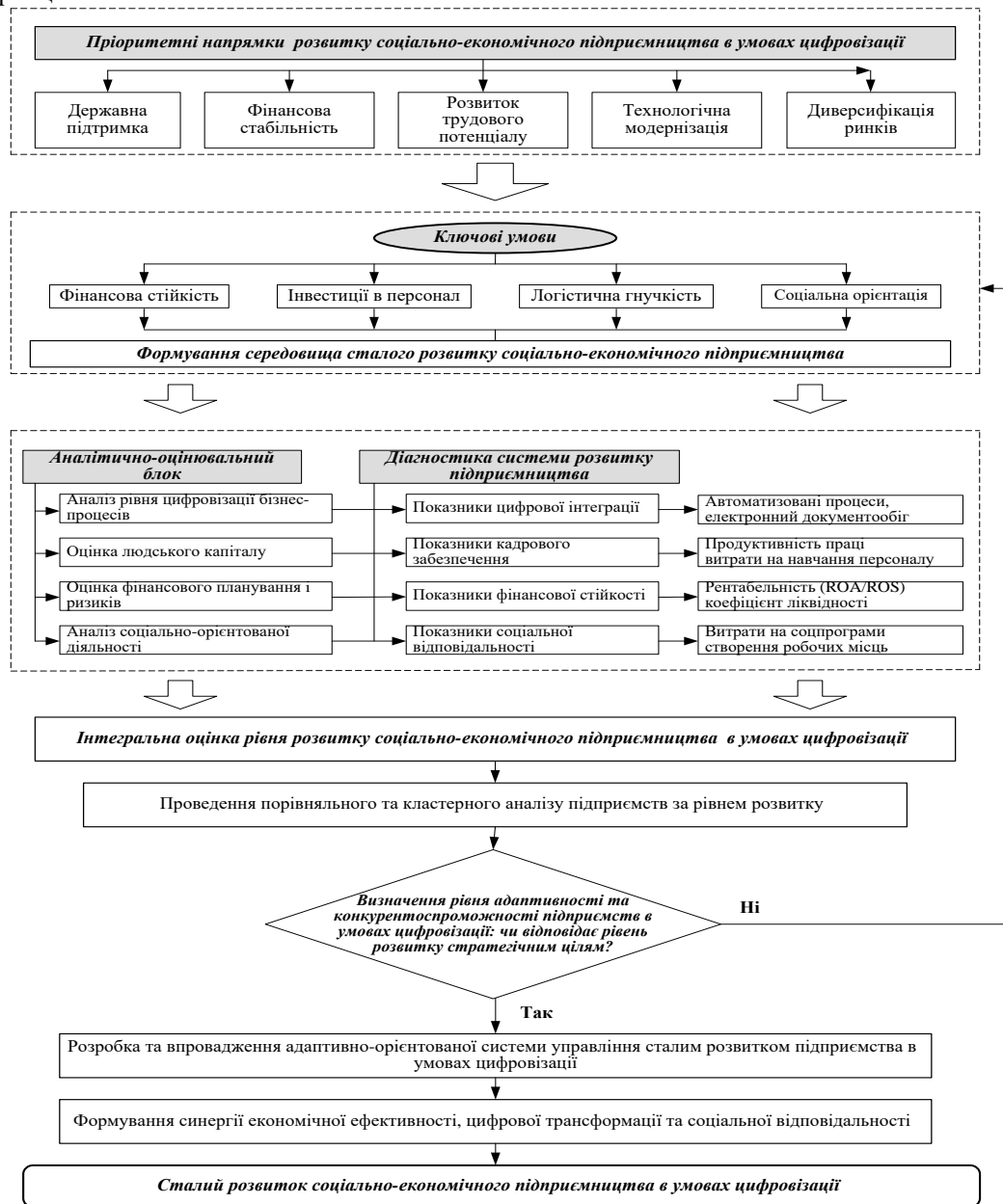

Рис. 1. Науково-практичний підхід до оцінки рівня розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації

На рис. 1 запропоновано науково-практичний підхід до оцінки рівня розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації, який ґрунтується на результатах комплексного аналізу, виявлення ризиків, що впливають на функціонування підприємств агропромислового комплексу та окреслення ключових орієнтирів післявоєнного відновлення держави.

Запропонований підхід базується на поєднанні економічних та соціальних чинників розвитку підприємства. Концептуальна логіка побудована за принципом ієрархічної узгодженості, яка забезпечує взаємозв'язок між різними рівнями управління та дозволяє поєднати оперативні рішення із довгостроковими цілями сталого розвитку, що є особливо важливим в умовах воєнних викликів і динамічної цифрової трансформації економіки України.

Особливістю запропонованого підходу є акцент на фінансовій складовій та людському капіталі як базових ресурсах соціально-економічного підприємництва. Розвиток потенціалу, інвестиції в професійні компетентності та формування мотиваційних механізмів розглядаються не лише як фактор підвищення продуктивності праці, а й як інструмент забезпечення соціальної стабільності та інклюзивного економічного зростання. Водночас цифрова інтеграція бізнес-процесів, впровадження ERP-систем, платформ аналітики даних і автоматизації управління створюють передумови для підвищення прозорості, адаптивності та ефективності функціонування підприємств у глобалізованому середовищі.

У контексті оцінки рівня розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації важливим є дослідження практичного досвіду функціонування системоутворюючих підприємств, які визначають динаміку галузевого розвитку та експортної конкурентоспроможності України. Серед провідних українських компаній, що вирізняються найбільшими обсягами виторгу та суттєвим впливом на формування експортного потенціалу підприємств України, доцільно виокремити лідерів агропромислового комплексу (табл. 1). Розглянуті підприємства спеціалізуються на переробці олійних культур та функціонують у межах вертикально інтегрованих бізнес-структур, що охоплюють повний ланцюг створення доданої вартості.

Таблиця 1

Провідні підприємства агропромислового комплексу України

№	Повна назва	Код	Адреса	Скорочена назва
1	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	31454383	01001, Україна, місто Київ, провулок Шевченка Тараса, будинок 3	ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»
2	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА»	33268860	65481, Україна, Одеський р-н, Одеська обл., місто Південне, вулиця Індустріальна, будинок 6	ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА»
3	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ОЛІЯР»	32461721	81100, Україна, Львівський р-н, Львівська обл., місто Пустомити, вулиця Привокзальна, будинок 25	ПП «ОЛІЯР»
4	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ «агропромислового комплексу»	41607663	53020, Україна, Криворізький р-н, Дніпропетровська обл., село Лозуватка, вулиця Калачевського, будинок 35	ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН»
5	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «НІЖИНСЬКИЙ ЖИРКОМБІНАТ»	00373942	16600, Україна, Ніжинський р-н, Чернігівська обл., місто Ніжин, вулиця Прилуцька, будинок 2	ТОВ «НЖК»
6	ПРИВАТНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ВІКТОР І К»	20651018	27552, Україна, Олександрійський р-н, Кіровоградська обл., селище міського типу Власівка(з), вулиця Висоцького, будинок 2	ПП «ВІКТОР І К»
7	ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЩЕДРО»	41162327	49033, Україна, Дніпропетровська обл., місто Дніпро, проспект Богдана Хмельницького, будинок 122, ЛПТ.Д-2	ТОВ «ЩЕДРО»

Враховуючи масштаби діяльності та визначальне значення лідерів галузі у структурі національного експорту, доцільним є проведення більш детального аналізу результативності їх функціонування. З огляду на системоутворюючу роль зазначених підприємств у формуванні експортних потоків та валютних надходжень, було розглянуто їх фінансово-економічні показники за період 2021-2025 рр. (табл. 2).

Лідером за обсягом доходу протягом досліджуваного періоду є ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД». Після суттєвого скорочення виторгу у 2022-2023 рр., що було зумовлено негативним впливом воєнних ризиків, ускладненням експортної логістики та трансформацією каналів збуту, у 2024-2025 рр. підприємство демонструє підвищення доходу. Зокрема, у 2025 році дохід досяг 105937,3 млн. грн., що є найвищим показником за весь період і свідчить про поступову адаптацію до нових умов функціонування.

Позитивну динаміку доходів демонструє також ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА», яке після незначного спаду у 2023 році забезпечило стабільне зростання у 2024-2025 рр. Подібна тенденція характерна і для ПП «ОЛІЯР», де після коливань у попередні роки спостерігається суттєве збільшення доходу у 2025 році, що може свідчити про ефективність диверсифікації ринків збуту, оптимізацію виробничих процесів та впровадження сучасних управлінських рішень.

Таблиця 2

Дохід підприємств агропромислового комплексу України за 2021-2025 рр., млн. грн.

	Роки					Абсолютне відхилення			
	2021	2022	2023	2024	2025	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2025/2024
ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	85791,5	67926,0	62056,9	90926,4	105937,3	-17865,6	-5869,1	28869,5	15010,9
ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА»	11452,9	11663,9	11069,8	15355,9	18285,6	211,0	-594,2	4286,1	2929,7
ПП «ОЛІЯР»	6603,6	9686,6	8118,5	9341,5	12501,7	3083,0	-1568,2	1223,1	3160,2
ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН»	930,3	1127,7	4229,2	6860,7	7849,0	197,3	3101,5	2631,5	988,3
ТОВ «НЖК»	1424,0	4369,4	5335,9	5621,6	8314,4	2945,4	966,5	285,8	2692,7
ПП «ВІКТОР І К»	4759,6	4649,7	6245,6	5507,3	8977,4	-109,9	1595,9	-738,3	3470,1
ТОВ «ЩЕДРО»	4287,6	4876,7	5166,6	5353,7	6375,2	589,1	289,9	187,1	1021,5

Джерело: [4]

Підприємства середнього сегмента - ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН», ТОВ «НЖК», ПП «ВІКТОР І К» та ТОВ «ЩЕДРО» - також демонструють загалом позитивну або стабільну динаміку доходів. Особливо варто відзначити значне зростання доходів ПП «ВІКТОР І К» у 2025 році, що може бути результатом розширення виробничих потужностей або активізації експортної діяльності. Загалом це підтверджує важливість інвестицій у переробку, логістичну інфраструктуру та інтеграцію у вертикально організовані ланцюги створення доданої вартості.

Більш репрезентативним індикатором фінансової стійкості підприємств є показник чистого прибутку (табл. 3).

Таблиця 3

Чистий прибуток підприємств агропромислового комплексу України за 2021-2025 рр., млн. грн.

	Роки					Абсолютне відхилення			
	2021	2022	2023	2024	2025	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2025/2024
ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	-1719,3	5138,8	4373,0	5415,3	284,5	6858,1	-765,8	1042,2	-5130,8
ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА»	171,0	675,1	90,5	54,9	64,2	504,0	-584,5	-35,6	9,3
ПП «ОЛІЯР»	237,4	487,8	555,2	609,2	268,2	250,3	67,5	54,0	-341,0
ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН»	17,4	18,0	99,3	186,3	205,4	0,6	81,3	87,0	19,1
ТОВ «НЖК»	13,8	608,2	394,1	261,9	144,3	594,4	-214,1	-132,2	-117,6
ПП «ВІКТОР І К»	260,2	580,1	1059,7	699,4	2448,3	319,9	479,6	-360,3	1748,9
ТОВ «ЩЕДРО»	-154,5	274,1	105,3	-75,2	-36,6	428,6	-168,8	-180,6	38,6

Джерело: [4]

Зокрема, ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД» після збитків у 2021 році та суттєвого зростання прибутку у 2022-2024 рр. у 2025 році демонструє різке скорочення чистого прибутку до 284,5 млн. грн., що може свідчити про зростання витрат або погіршення цінової кон'юнктури. Подібна тенденція спостерігається і на ПП «ОЛІЯР» та ТОВ «НЖК», де у 2025 році відбулося суттєве зниження прибутковості.

Водночас окремі підприємства демонструють підвищення ефективності діяльності. Зокрема, ПП «ВІКТОР І К» у 2025 році значно наростило чистий прибуток до 2448,3 млн. грн., що є найвищим показником серед досліджуваних підприємств у цьому році. Стабільне зростання прибутку також характерне для ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН», що свідчить про ефективне управління ресурсами та адаптацію до ринкових умов.

Натомість ТОВ «ЩЕДРО» зберігає нестійку фінансову динаміку із формуванням збитків у 2024-2025 рр., хоча їх обсяг у 2025 році дещо скоротився. ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА» після різкого падіння прибутку у 2023-2024 рр. демонструє незначне відновлення у 2025 році, однак рівень прибутковості залишається порівняно низьким.

Попри військові ризики та логістичні обмеження, більшість компаній зберегли або навіть наростили обсяг активів, що вказує на довгострокову орієнтацію бізнесу та прагнення утримати виробничі й переробні потужності. У табл. 4 наведено динаміку активів підприємств за період 2021-2025 рр.

Таблиця 4

Активи підприємств агропромислового комплексу України за 2021-2025 рр., млн. грн.

	Роки					Абсолютне відхилення			
	2021	2022	2023	2024	2025	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2025/2024
ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	42917,5	52445,5	51033,7	59908,1	59622,3	9528,0	-1411,8	8874,4	-285,8
ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА»	8792,7	8104,0	9898,1	10913,9	11007,1	-688,7	1794,2	1015,7	93,2
ПП «ОЛІЯР»	6500,3	8293,5	7152,9	9381,2	13225,6	1793,2	-1140,6	2228,3	3844,4
ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН»	352,9	480,4	2662,9	2035,7	2619,7	127,6	2182,5	-627,2	584,0
ТОВ «НЖК»	1057,2	1704,2	1803,1	2764,8	3394,8	647,0	98,9	961,7	630,0
ПП «ВІКТОР І К»	2370,3	2955,0	4177,6	4398,1	8280,8	584,7	1222,6	220,4	3882,7
ТОВ «ЩЕДРО»	1621,1	2915,6	2494,1	2464,3	2647,6	1294,5	-421,5	-29,8	183,3

Джерело: [4]

Аналіз динаміки активів свідчить, що у 2021-2025 рр. вони залишалися ключовим індикатором масштабів діяльності, інвестиційної спроможності та стратегічної стійкості підприємств олійно-жирового сегмента. Найбільшу концентрацію активів традиційно демонструє ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД», обсяги яких у 2024 р. досягли майже 59908,1 млн. грн., що підтверджує його домінуюче становище в галузі та спроможність акумулювати значні фінансові ресурси навіть в умовах воєнної турбулентності. Водночас у 2025 році спостерігається незначне скорочення активів до 59622,3 млн. грн., що може свідчити про оптимізацію структури ресурсів або часткове вивільнення капіталу в умовах адаптації до змін зовнішнього середовища.

Позитивну динаміку також простежуємо у ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА» та ПП «ОЛІЯР», що характеризує їх активну інвестиційну політику, розширення виробничих і переробних потужностей, а також модернізацію логістичної інфраструктури. Особливої уваги заслуговує суттєве зростання активів ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН» у 2023 р., що може свідчити про масштабну капіталізацію, структурну трансформацію або активізацію інвестиційної діяльності. Слід зазначити, що у стратегічному вимірі активи виступають не лише балансовим показником, а й індикатором адаптивності, цифрової трансформації управління ресурсами та довгострокової орієнтації бізнесу.

Фінансові зобов'язання досліджуваних підприємств, наведено в табл. 5 за 2021-2025 рр..

Найвищий рівень зобов'язань протягом усього періоду характерний для ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД». Їх динаміка свідчить про активне використання позикового капіталу для фінансування оборотних активів та інвестиційних програм, а також про гнучке коригування боргової політики залежно від змін зовнішнього середовища.

Фінансові зобов'язання ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА» свідчать про їх помірний характер, що вказує на відносно збалансовану модель залучення фінансових ресурсів. Для підприємств середнього масштабу, зокрема ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН», ТОВ «НЖК», ПП «ВІКТОР І К» та ТОВ «ЩЕДРО», характерні більш різкі коливання обсягів фінансових зобов'язань, що пов'язано з нестабільністю грошових потоків, зміною умов кредитування та прагненням оптимізувати боргове навантаження в умовах підвищених фінансових ризиків.

З позицій формування стратегії розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації отримані результати мають важливе прикладне значення. Вони підтверджують ключову роль

вертикально інтегрованих агропромислових підприємств як драйверів економічної активності та регіонального розвитку. Виявлені диспропорції між доходами, прибутковістю та борговим навантаженням актуалізують необхідність удосконалення фінансового менеджменту, впровадження цифрових систем моніторингу ризиків, розвитку інструментів довгострокового кредитування та страхування експортних операцій.

Таблиця 5

Фінансові зобов'язання підприємств агропромислового комплексу України за 2021-2025 рр., млн. грн.

	Роки					Абсолютне відхилення			
	2021	2022	2023	2024	2025	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2025/2024
ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	32474,6	36973,8	23514,5	35524,7	35111,0	4499,2	-13459,3	12010,2	-413,7
ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА»	4244,3	2278,0	3401,7	4363,5	4596,9	-1966,3	1123,7	961,8	233,4
ПП «ОЛІЯР»	3803,9	3238,0	922,9	3721,5	7239,1	-565,9	-2315,1	2798,6	3517,6
ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН»	267,2	376,8	2460,0	1648,0	2025,0	109,6	2083,2	-811,9	377,0
ТОВ «НЖК»	363,1	784,2	684,5	1370,9	1384,2	421,1	-99,7	686,4	13,3
ПП «ВІКТОР І К»	593,2	643,7	812,5	358,2	1872,8	50,5	168,8	-454,3	1514,6
ТОВ «ЩЕДРО»	1361,8	2186,4	1934,2	2018,5	2244,3	824,6	-252,3	84,4	225,8

Джерело: [4]

У контексті розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації трудовий потенціал підприємства набуває актуальності. Саме персонал виступає носієм професійних компетентностей, інноваційної культури та соціальної відповідальності бізнесу, забезпечуючи поєднання економічної результативності з виконанням соціальної місії підприємства. Людський капітал формує основу організаційної стійкості, здатності до трансформації та впровадження цифрових інструментів управління.

Для підприємств агропромислового комплексу України трудовий потенціал є стратегічним ресурсом, оскільки галузь функціонує в умовах високої технологічної залежності виробництва, потреби у кваліфікованих кадрах та необхідності швидкої адаптації до змін ринкової кон'юнктури. Особливої актуальності це набуває в період воєнних викликів, коли збереження кадрового складу та розвиток професійних компетентностей стають важливими елементами соціально-економічної стійкості підприємств.

У табл. 6 наведена динаміка кількості працівників досліджуваних підприємств за період 2021-2025 рр.

Таблиця 6

Кількість працівників підприємств агропромислового комплексу України за 2021-2025 рр., ос.

	Роки					Абсолютне відхилення			
	2021	2022	2023	2024	2025	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2025/2024
ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	883	725	747	895	1008	-158	22	148	113
ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА»	615	644	655	644	577	29	11	-11	-67
ПП «ОЛІЯР»	584	590	598	628	616	6	8	30	-12
ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН»	82	88	126	121	180	6	38	-5	59
ТОВ «НЖК»	205	245	252	269	244	40	7	17	-25
ПП «ВІКТОР І К»	1366	1350	1358	1202	1244	-16	8	-156	42
ТОВ «ЩЕДРО»	1458	1486	1453	1703	1575	28	-33	250	-128

Джерело: [4]

Для більшості підприємств характерним є скорочення чисельності персоналу у 2022-2023 рр., що можна трактувати як реакцію на форс-мажорні обставини та необхідність оптимізації витрат. Водночас у 2024 р. простежується стабілізація або часткове відновлення кадрового потенціалу, що свідчить про поступове відновлення економічної активності та посилення ролі підприємств як роботодавців у місцевих громадах.

ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД» збільшило чисельність персоналу після скорочення у 2022-2023 рр., що може свідчити про активізацію виробничої діяльності та відновлення операційних процесів. Стабільність кадрової політики демонструє ПП «ВІКТОР І К», яке не лише зберегло, але й збільшило наростило чисельність персоналу, що підтверджує його соціальну орієнтацію та відповідальність перед працівниками. Найбільше абсолютне скорочення зафіксовано у ТОВ «ЩЕДРО», однак навіть за умов зменшення чисельності персоналу підприємство продовжує залишатися одним із найбільших роботодавців серед досліджуваних підприємств.

При проведенні аналізу кадрових змін доцільно розглянути також динаміку рівня оплати праці, зокрема показник середньої заробітної плати (табл. 8). Що дозволяє глибше оцінити не лише кількісні, а й якісні аспекти використання трудового потенціалу підприємств. Показник середньої заробітної плати до оподаткування відображає нараховану працівникам суму доходу до утримання обов'язкових платежів. Тобто йдеться про так звану «брутто-зарплату», яка характеризує загальний рівень винагороди за працю, що встановлюється роботодавцем, і є важливим індикатором мотиваційної політики підприємства.

Таблиця 8

Середня заробітна плата до оподаткування підприємств агропромислового комплексу України за 2021-2025 рр., млн. грн

	Роки					Абсолютне відхилення			
	2021	2022	2023	2024	2025	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2025/2024
ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	103933	81961	140386	182054	150908	-21972	58425	41668	-31146
ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА»	26972	32038	44116	47048	46056	5066	12078	2932	-992
ПП «ОЛІЯР»	12304	11880	14029	17222	28279	-424	2149	3193	11057
ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН»	7679	8569	7155	12211	17754	890	-1414	5056	5543
ТОВ «НЖК»	10991	74463	110428	96516	65466	63472	35965	-13912	-31050
ПП «ВІКТОР І К»	10586	9972	10846	15556	20581	-614	874	4710	5025
ТОВ «ЩЕДРО»	18724	18615	24026	24839	30982	-109	5411	813	6143

Джерело: [4]

Загалом динаміка середньої заробітної плати до оподаткування на досліджуваних підприємствах упродовж 2021-2025 рр. є позитивною. На більшості підприємств простежується зростання цього показника, особливо у 2023-2024 рр., що можна пояснити поступовим відновленням економічної активності та адаптацією бізнесу до складних умов функціонування. ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД» після зниження заробітної плати у 2022 р. демонструє суттєве зростання у 2023-2024 рр., що свідчить про відновлення фінансових можливостей підприємства та посилення мотивації працівників. Подібну тенденцію спостерігаємо і в ПП «ОЛІЯР» та ПП «ВІКТОР І К», де стабільне зростання заробітної плати вказує на зміцнення їх економічного становища. Водночас окремі підприємства, такі як ТОВ «НЖК», характеризуються різкими коливаннями показника, що може бути пов'язано зі специфікою їх діяльності або впливом зовнішніх факторів. Незважаючи на окремі тенденції у деякі роки, загалом підвищення рівня середньої заробітної плати до оподаткування свідчить про поступове відновлення платоспроможності підприємств і зростання їх ролі у забезпеченні соціально-економічної стабільності працівників.

Варто підкреслити, що скорочення або нарощення чисельності працівників не є індикатором ефективності використання трудового потенціалу, тому важливим узагальнюючим показником виступає валовий дохід у розрахунку на одного працівника (табл. 9), який відображає рівень продуктивності праці, технологічну оснащеність виробництва та якість управлінських рішень.

ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД» зберігає лідерські позиції за показником доходу на одного працівника, незважаючи на суттєві коливання у 2024 р., що свідчить про високий рівень концентрації капіталу та технологічності виробництва. Водночас ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН» демонструє значне зростання доходу на одного працівника, що може бути наслідком оптимізації чисельності персоналу, підвищення продуктивності праці та впровадження цифрових інструментів управління.

Позитивну динаміку доходу на працівника демонструють також ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА» та ПП «ОЛІЯР», що підтверджує ефективність їх організаційних рішень і здатність поєднувати соціальну стабільність із економічною результативністю. Натомість для підприємств із великою чисельністю персоналу, зокрема ТОВ «ЩЕДРО», характерний нижчий показник доходу на одного працівника, що свідчить про наявність резервів підвищення ефективності праці, модернізації виробничих процесів та розвитку системи мотивації.

Таблиця 9

**Валовий дохід підприємств агропромислового комплексу
України на працівника за 2021-2025 рр., млн. грн.**

	Роки					Абсолютне відхилення			
	2021	2022	2023	2024	2025	2022/2021	2023/2022	2024/2023	2025/2024
ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	97,2	93,7	83,1	101,6	105,1	-3,5	-10,6	18,5	3,5
ТОВ «ДЕЛЬТА ВІЛМАР УКРАЇНА»	18,6	18,1	16,9	23,8	31,7	-0,5	-1,2	6,9	7,8
ПП «ОЛІЯР»	11,3	16,4	13,6	14,9	20,3	5,1	-2,8	1,3	5,4
ТОВ «ВК «ЗОЛОТИЙ ДРАКОН»	11,3	12,8	33,6	56,7	43,6	1,5	20,8	23,1	-13,1
ТОВ «НЖК»	6,9	17,8	21,2	20,9	34,1	10,9	3,3	-0,3	13,2
ПП «ВІКТОР І К»	3,5	3,4	4,6	4,6	7,2	0,0	1,2	0,0	2,6
ТОВ «ЩЕДРО»	2,9	3,3	3,6	3,1	4,0	0,3	0,3	-0,4	0,9

Джерело: [4]

Узагальнюючи результати аналізу, можна констатувати, що трудовий потенціал підприємств агропромислового комплексу України є не лише фактором економічної ефективності, а й важливим соціальним ресурсом розвитку територій. Рациональне управління трудовими ресурсами сприяє підвищенню продуктивності праці, зміцненню соціальної згуртованості та формуванню інклюзивної моделі економічного зростання. Саме інтеграція економічної результативності з соціальною відповідальністю та інвестиціями в людський капітал створює передумови для сталого розвитку підприємництва в умовах цифровізації та післявоєнного відновлення України.

Отже, за результатами проведеного дослідження можна визначити напрями, що окреслюють перспективи розвитку в умовах цифровізації (рис. 2).

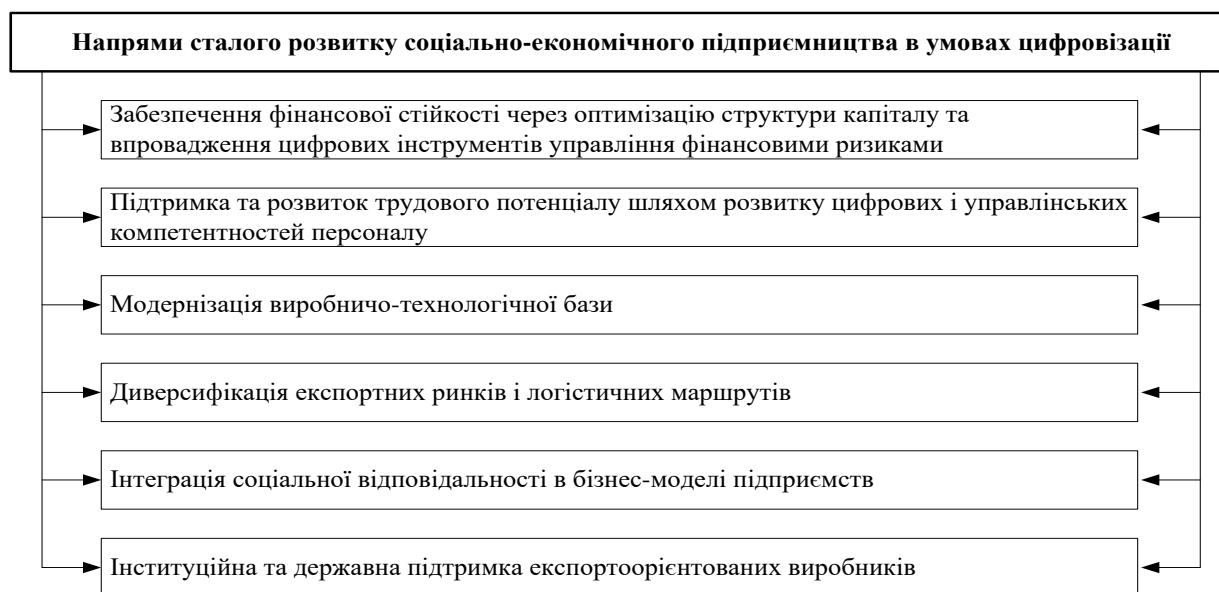

Рис. 2. Напрями сталого розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах цифровізації

Сукупність зазначених умов свідчить про те, що подальший розвиток соціально-економічного підприємництва не може обмежуватися лише забезпеченням фінансових показників, а має ґрунтуватися на системному поєднанні економічної ефективності, соціальної стабільності та цифрової трансформації.

Синергетичне поєднання фінансової стійкості, соціальної орієнтації та ефективного ризик-менеджменту формує комплексну основу підвищення конкурентоспроможності підприємств. Отже, запропонований науково-практичний підхід до оцінки рівня розвитку соціально-економічного підприємництва може бути методичною основою для формування політики сталого розвитку соціально-економічного підприємництва в умовах післявоєнного відновлення та цифрової трансформації національної економіки.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Узагальнення результатів проведеного дослідження дозволяє зробити висновок, що в умовах цифровізації та воєнних викликів розвиток соціально-економічного підприємництва в Україні характеризується неоднорідною динамікою, що проявляється у коливаннях фінансових результатів, рівня прибутковості, активів та трудового потенціалу підприємств агропромислового комплексу. Встановлено, що системоутворюючі підприємства галузі зберігають ключову роль у формуванні експортного потенціалу та забезпеченні економічної стійкості, водночас стикаючись із необхідністю адаптації до змін логістичних умов, ринкової кон'юнктури та підвищених ризиків. Доведено, що поряд із фінансовими показниками вагомим значення набувають соціальні та кадрові аспекти розвитку, зокрема ефективність використання трудового потенціалу, рівень оплати праці та продуктивність.

Обґрунтовано, що забезпечення сталого розвитку соціально-економічного підприємництва потребує інтеграції економічної ефективності, соціальної відповідальності та цифрової трансформації бізнес-процесів. Запропонований науково-практичний підхід до оцінки рівня розвитку підприємництва дозволяє комплексно враховувати фінансові, соціальні та технологічні параметри функціонування підприємств і може бути використаний як методична основа для прийняття стратегічних управлінських рішень. Його впровадження сприятиме підвищенню адаптивності підприємств, зміцненню їх конкурентоспроможності та формуванню передумов для ефективного післявоєнного відновлення економіки України в умовах цифровізації.

Література

1. Гринько Т., Гвініашвілі Т., Каліберда М. Стратегічне управління підприємством в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-71>
2. Бужимська К. О., Желіховська М. В. Сучасні тенденції та моделі розвитку підприємництва в умовах цифрової економіки. *Підприємництво і торгівля*. 2021. № 28. С. 15-19.
3. Чобіток, В., & Гавриш, О. Цифрові технології як основні інструменти трансформації бізнесу в умовах глобалізації. *Modeling the development of the economic systems*, 2025. (1), С. 281-287.
4. Оpendатабот - відкриті дані про компанії, ФОП, суди та нерухомість України. *Оpendатабот*. URL: <https://surl.li/tiqwxj>
5. Чобіток В. І., Костін М. Д., Костін Ю. Д. Цифровізація основ маркетингу // Сучасні досягнення в науці та освіті : зб. пр. XX Міжнар. наук. конф., 18-25 верес. 2025 р., м. Нетанія (Ізраїль). Хмельницький : ХНУ, 2025. С. 136-139.
6. Рассадникова, С. Стратегічне управління в умовах цифрової трансформації: виклики для менеджменту підприємств. *розвиток міста*, 2024. (4 (04)), С. 61-67. URL: <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.4-9>
7. Business Transformation in the Conditions of Digital Economy. AXIOMQ. 2022. URL: <https://axiomq.com/blog/business-transformation-in-the-conditions-of-digital-economy>
8. Перезовова, І. В., Земляков, І. С., П'яста, А. Р., & Драганчук, Н. Я. Стратегічний розвиток підприємств в умовах діджиталізації бізнесу. *Академічні візії*, (32). 2024. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12604775>
9. Харченко, П. Оцінка соціально-економічної трансформації підприємництва в умовах цифровізації економіки: науково-практичні аспекти. *Development Service Industry Management*, 2025. 4, С. 320-325. [https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12\(45\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12(45))
10. Пілявоз, Т. М., & Глущенко, Л. Д. Методичний підхід до оцінювання результатів інноваційного розвитку підприємства на базі інтегрального показника рівня інноваційного розвитку. *Ефективна економіка*, (6). 2018.

References

1. Hrynkо T., Hvinіashvili T., Kaliberda M. Stratehichne upravlinnia pidpriemstvom v umovakh tsyfrovoy ekonomiky. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-71>
2. Buzhym'ska K. O., Zhelikhov'ska M. V. Suchasni tendentsii ta modeli rozvytku pidpriemnystva v umovakh tsyfrovoy ekonomiky. *Pidpriemnystvo i torhivlia*. 2021. № 28. S. 15-19.
3. Chobitok, V., & Havrysh, O. Tsyfrovі tekhnolohii yak osnovni instrumenty transformatsii biznesu v umovakh hlobalizatsii. *Modeling the development of the economic systems*, 2025. (1), S. 281-287.
4. Opendatabot - vidkryti dani pro kompanii, FOP, sudy ta nerukhomist Ukrainy. Opendatabot. URL: <https://surl.li/tiqwxj>
5. Chobitok V. I., Kostin M. D., Kostin Yu. D. Tsyfrovizatsiia osnov marketynhu // Suchasni dosiahnennia v nauksi ta osviti : zb. pr. XX Mizhnar. nauk. konf., 18-25 veres. 2025 r., m. Netaniia (Izrail). Khmelnytskyi : KhNU, 2025. S. 136-139
6. Rassadnykova, S. Stratehichne upravlinnia v umovakh tsyfrovoy transformatsii: vyklyky dlia menedzhmentu pidpriemstv. *rozvytok mista*, 2024. (4 (04)), S. 61-67. URL: <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.4-9>
7. Business Transformation in the Conditions of Digital Economy. AXIOMQ. 2022. URL: <https://axiomq.com/blog/business-transformation-in-the-conditions-of-digital-economy>
8. Perezovova, I. V., Zemliakov, I. S., Piasta, A. R., & Drahanchuk, N. Ya. Stratehichni rozvytok pidpriemstv v umovakh didzhytalizatsii biznesu. *Akademichni vizii*, (32). 2024. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12604775>
9. Kharchenko, P. Otsinka sotsialno-ekonomichnoi transformatsii pidpriemnystva v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky: naukovopraktychni aspekty. *Development Service Industry Management*, 2025. 4, S. 320-325. [https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12\(45\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2025-12(45))
10. Pilyavoz, T. M., & Hlushchenko, L. D. Metodychnyi pidkhid do otsiniuvannia rezul'tativ innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva na bazi intehral'nogo pokaznyka rinvnia innovatsiinoho rozvytku. *Efektivna ekonomika*, (6). 2018.